

Poznámky k výkladu Héraklitových zlomků A

Hérakleitův život a dílo: A 1 až A 4 (pořadí a rozčlenění podle edice Diels-Kranz)

A 1

V tomto souborném referátu Diogena Laertia je pramen osmi zlomků v jejich kontextu zachování a paralela 1 zlomku. Dále tam jsou verze, parafráze nebo analogie 15 zlomků nebo jejich částí.

A 1.3 - ptal se lékařů - viz B 58; zemřel na hnoji - viz B 96 - Hnůj je pěkný příklad "obratu ohně" (B 31), neboť je právě svou vlhkostí schopen samovznícení.

A 1.4 - role nemoci B 111; psi ho nepoznali B 97; proměny B 90; volba odpadu B 9; prase ve hnoji B 13

- Neanthova verze: suchá duše B 118

- epigram - zhasnutí světla v očích B 26

A 1.5 - ptal se sám sebe - verze B 101

A 1.6 - Theofrastos přičítá jeho trudnomyslnosti - viz A 4

A 1.8 - všechno vzniká skrze protikladnost - viz B 8

A 1.9 - jasné výpary, nádoby - viz B 6, A 12 /2

A 1.10 - zatmění - viz A 12 /6

A 1.12 - potápěč - viz A 4 /3, viz panta rhei

- Músy - viz Sofisté 242e

- Kormidlo - viz B 41, B 64

- jeden svět mravu = jeden svět obratu - viz obraty ohně, nejúplněji v B 31

A 1a

Suidás, slovníkové heslo Hérakleitos

Jiné heslo (Dělský potápěč) zpracovává tradici A 4 /3.

A 1b

Smrt vymyšlena v kontrastu s naukou.

A 2

Strabón cituje Ferekyda z Athén, historika z 5. BC (ne mytologa ze Syru).

Viz: Pausaniás VII, 2, 6-9

A 3

Klémentův překlep ve jménu H. otce

A 3a / 1 - Obsahuje verzi B 121. Hermodóros - viz A 3a /2

A 3a / 2 - Viz Cicero, Tusc. disp. V, 36, 105.

A 3b / 1 - Epičtěji rozvedená verze příběhu, který je v A 3b /2.

A 3b / 2

A 4 / 1 - Viz B 1.1 – ambivalentní postavení AEI. Hérakleitos to dělá záměrně jako specifický výrazový prostředek, nejméně v 11 zlomcích, asi jich ale je kolem 20.

Viz kap. Výrazové prostředky !

Hlavně je tento Aristotelův text cenný pramen pro čtení „Vůči řeči o tom, co je třeba“.

A 4 / 1a - Viz B 1.1 – doklad o správném čtení a rozumnění *tou deontos*. V uvození zlomku to totiž opakuje s jiným svým vlastním předchozím slovem, takže to není závislé na dodatečném vložení mezer do řeckého textu. Pak cituje dvakrát s různými možnostmi pochopení ambivalence AEI.

A 4 / 2 - Srozumitelněji vyložená nepravdivá výtka z A 4 / 1.

A 4 / 3 - Viz A 1.12

Hérakleitos - náčrt nauky: A 5 až A 6a

A 5 / 1

A 5 / 2 - svět, oheň, osud.

A 5 / 3 - Vzduch - viz B 76.

A 5 / 4 - Vzduch - viz B 76.

A 5 / 5 - Viz B 90 ! Oheň v řemeslech je často v Hippokratových parafrázích Hérakleita (C).

A 5 / 5a - Papyrus Derveni col. 9.2-10

Referát o roli ohně při proměnách, možná v raně klasické době převzatý z některého „Potápěče“.

(2) „domnívají“ – viz B 14a.6, B 17, B 27. Zde: chápou orfické verše doslovně, tedy špatně.

(5) role ohně – B 30, B 67, B 90; A 1,8; A 5 / 5

(6) „čeří“ (*tarassoi*) – B 125 ve čtení Alexandra. Vojtěch: *optativus obliquus*, proto „prý“.

(7-8) „odvrátit“ – viz B 31.

(9) „dotkne (se)“ – uchopit, zažehnout, viz B 26 !

A 5 / 6 - Obsahuje B 10.

A 6 / 1 - Obsahuje B 91.

A 6 / 2 - Viz B 42, A 22.

A 6 / 3 - všechno se pohybuje jako proudy, viz A 6 / 7

A 6 / 4 - všechny věci jsou dětmi proudění a pohybu

A 6 / 5 - ‘zlatý provaz’ = Slunce v pohybu

A 6 / 6 - když Slunce zapadne - viz B 16.

A 6 / 7 - že všechno plyne, viz A 6 / 3

A 6 / 8 - trvá jedno, které se proměňuje - viz B 67, B 84, B 90

A 6 / 9 - obsahuje paralelu B 49a; viz B 12, B 91.

A 6a

Jedno i protiklady od Mojžíše !

Hérakleitova nauka - poznávání: A 7

A 7 / 1 - 5

Aristotelovo čílení nad bipolárním myšlením. Viz B 49a, B 91.

Hérakleitova nauka - božství: A 8, A 9

A 8 / 1 - Cyklický oheň a bůh - viz B 67. Osud a řeč - viz B 137, B 50 (?)

A 8 / 2 - 3 - viz B 137

A 9

Viz

Viz Thalés A 1.27

Hérakleitova nauka - svět, proměny, cykly ohně

- A 10 / 1** - Obsahuje B 10; viz také paralely B 51
A 10 / 2 - střídavý svět - viz B 30, B 31
A 10 / 2a - Alexandrova parafráze úvodu B 30
A 10 / 3 - viz B 7 (dým - nozdry), B 66 (oheň přijde a zachvátí), A 13 / 2 (léto vzplanutí)
A 10 / 4 - Obsahuje B 30.5
A 10 / 5 - Thalés, Pýthagorás, Empedoklés, Ekfantos, Parmenidés, Melissos, Hérakleitos, Anaxagorás, Platón, Aristotelés a Zémón říkají, že svět je jeden.
A 10 / 6 - záměr = epinoia; viz gnómé v B 41, B 78
A 10 / 7 - Parmenidés, Hérakleitos, Stratón a Zénón říkají, že nebe je ohnivé.
A 10 / 8 - viz B 31
A 10 / 9 - viz B 31, B 65, A 11 / 5, A 13 / 2, Anaximandros A 12, A 27 / 3.
A 10 / 10 - obsahuje B 124

Hérakleitova nauka - astronomie

- A 11 / 1** - Parmenidés a Hérakleitos říkají, že hvězdy jsou shluky ohně. Viz B 99.
A 11 / 2 - Hérakleitos a stoici tvrdí, že hvězdy se živí z pozemského výparu. Viz B 12, A 15 / 1, A 15 / 3 (duše), B 67 (kadidla oběti).
A 11 / 3 - viz B 139 - hvězdy jsou určeny vzhledem k počátkům
A 11 / 4 - viz B 6 (Slunce denně nové), B 100 (doby), A 11 / 5 (výpar z moře), A 12 / 1 (pochodeň vystupující z moře)
A 11 / 5 - viz A 1.9 (jasné výpary, nádoby), A 10 / 9, A 12 / 1

A 12 / 1 - viz B 100, A 11 / 4, A 11 / 5
A 12 / 2 - Slunce dutá mísa - viz A 1.9; Luna A 12 / 4, o Zemi Archeláos A 4.
A 12 / 3
A 12 / 4
A 12 / 5
A 12 / 6 - zatmění, viz A 1.10; viz Anaximandros A 21 / 4 (Slunce), A 22 / 3 (Luny)
A 12 / 7 - špatnosti jen po Lunu

A 13 / 1 - velký rok - A 13 / 2
A 13 / 2 - Viz A 10 / 3 (všechno se stane ohněm); A 10 / 8; A 10 / 9; B 31, B 65, B 67, B 139.

A 14 / 1 - hřmění - Anaximandros A 23 / 1
blesky - zapálení a pohasnutí - B 30 - asi zkouška na ekyprósi (A 14 / 2);
viz Anaximandros A 11.7, A 23 / 1

A 14 / 2 - viz B 26 zapalování světla

A 14a / 1 - viz B 12, B 31, A 14a / 2
A 14a / 2

Hérakleitova nauka - duše, vnímání

A 15 / 1 - viz B 12

A 15 / 2 - duše je jiskrou hvězdné bytnosti.

A 15 / 3 - duše světa je výpar z vlhkostí ve světě. Duše v živých bytostech vzniká stejným způsobem

A 15 / 4 - myslíme ohněm nebo mozkiem?

A 15 / 5 - Parmenidés, Hippasos a Hérakleitos říkají, že duše je ohnivá.

Viz B 36, B 45, B 77.

A 16 / 1 - Sextos Empeirikos, Advdversus mathem. VII, 126 - 134:

(126) H. ... pokládal smyslové vnímání za nevěrohodné - B 107, což se rovná tvrzení, že věřit nerozumným smyslům přísluší jen duším barbarů ... (!!!)

(127) ... že to, co nás obklopuje, je rozumné a myslící. - Viz Anaximenés B 2.

Od odst. 127 je to asi citát z Poseidónia (Fr. 353 Theiler) !

(128) ... Homér: "Takový zajisté duch (*noos*) jest ve všech pozemských lidech - viz B 40, B 104, B 114,

jaký je den, jež otec všech lidí a králů jim sešle." - Viz zápas v B 53 !

Také Archilochos říká (fr. 68 Diehl), že lidé mají takové smýšlení (*fronein*), "jakého dne jim ho Zeus dá" - cfr. B 17, B 42 (Archilochos), B 106 (povaha dnů) !

Totéž je řečeno i u Eurípida (Troad. 885-7): "Vidět a poznat, ó Die, kdo jsi, je těžké a matoucí! Ať jsi nutností přírody, nebo mysl (*nús*) lidí, vzývám tě." - viz A 20

(129) Podle Hérakleita se tedy stáváme rozumnými (*noeroi*), když tento božský rozum (*logos*) vtahujeme při dýchání; ve spánku na něj zapomínáme, ale po probuzení se opět stáváme rozumnými ... - viz B 1, viz C 1.7

(130) Při bdění pak opět vyhlédáme smyslovými drahami jako nějakými okny a díky spojení s tím, co nás obklopuje si znovu opatřujeme rozumovou schopnost. Má se to s tím podobně, jako když se uhlíky přiblížením k ohni proměňují a rozžhavují se, zatímco vzdálením od ohně hasnou ... - viz B 26

(131) Hérakleitos říká, že kritériem pravdy je tento společný a božský rozum (*logos*) ... - viz B 1, B 2

Pročež to, co se ukazuje všem společně, je důvěryhodné, neboť je přijato společným a božským rozumem, zatímco to, co napadá nějakého jedince, je z protikladného důvodu nevěrohodné. – To je skeptický a aristotelský výklad (všeobecnost; indukce, abstrakce), nikoli Hérakleitovo „společné“!

(132) Když ... začíná dílo O přirozenosti, ukazuje na to, co nás obklopuje, těmito slovy: = B 1. Porušený text Hérakleita u Sexta.

(133) Když těmito slovy výslovně uvedl, že vše činíme a myslíme díky účasti na božském logu, postupuje o něco dále a dodává: = B 2, viz A 20.

Rozvaha (*frónésis*) totiž není nic jiného než výklad (*exégésis*) způsobu uspořádání veškerenstva ...

Citát Hérakleita je Sextem pomršený.

(134) A v těchto slovech nyní nejnávšlovněji říká, že společná řeč (*logos*) je kritériem toho, co se ukazuje, že ty věci, které se ukazují všem společně, jsou věrohodné, poněvadž jsou posuzovány společným rozumem (*logos*), zatímco však věci, které se jeví komukoliv samotnému jednotlivě, jsou falešné.

A 16 / 2

člověk není rozumný, neboť soudné je pouze to, co <všechno> obklopuje - viz B 78, B 70

A 16 / 3 - dtto

A 17

Hérakleitos říká, že duše opouštějící tělo se navrácí k duši veškerenstva, se kterou je stejnorodá - viz B 45, B 36

Hérakleitova nauka - lidé

A 18 - dospívání - viz A 19

Viz C 1.8, C 1.9

A 19 / 1 až 3 - dospívání - viz A 18

A 19 / 4

A 20 - viz A 16 /1, ale tam (= Sextos) bez obrazů a věštění. Viz B 67a !

A 21

cílem života je zalíbení (*euarestésis*), cfr. B 138, cfr. Anaxagorás A 29 (nazření, svoboda); *euarestésis* je asi pozdní výraz, prvně snad u Chrysippa, fr. 912.18 von Arnim

A 22 / 1 až 4 - viz B 42, B 80

Viz C 1.9, C 1.8, C 1.18

A 23 - viz B 40